



## Beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred

---

### Sammanfattning

Utskottet behandlar i betänkandet vad regeringen i delar av skrivelse 2000/01:52 anfört om beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred. Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen anfört i denna fråga.

I betänkandet framhåller utskottet den avgörande betydelsen av en *säker elförsörjning* för samhällets funktionsförmåga. Det är inte bara de vitala samhällsfunktionerna som är beroende av en säker tillgång på el, utan hela vårt samhälle bygger i dag på att det finns en fungerande elförsörjning. Utskottet förutsätter att de olika initiativ som regeringen nu tagit kommer att leda till att elkonsumenterna tillförsäkras en säker elförsörjning och att beredskapen säkerställs så att konsekvenserna av ett elavbrott minimeras.

Utskottet har vid riksdagens fem senaste riksmöten behandlat frågan om *IT-säkerhet*. Redan våren 1996 gav riksdagen – i ett tillkännagivande – regeringen i uppdrag att bl.a. organisera ett mer samlande och samordnande ansvar för IT-säkerhetsfrågorna. Utskottet välkomnar de initiativ som regeringen nu tagit i IT-säkerhetsarbetet och utgår i från att regeringen, senast vid nästa riksmöte, återkommer med förslag till hur bl.a. en tvärspektoriell samordning för IT-säkerhet och skydd mot informationskrigföring skall genomföras.

I betänkandet behandlas 19 motionsyrkanden, som bl.a. rör personalresurser och ansvar vid en svår påfrestning, IT-säkerhet och elförsörjning.

Utskottet föreslår att motionsyrkandena avslås av riksdagen och att regeringens skrivelse i berörda delar läggs till handlingarna.

# Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Bakgrund.....	5
Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	5
Utskottets överväganden.....	6
Svåra påfrestningar på samhället i fred m.m. ....	6
IT-säkerhet m.m. ....	10
Hälso- och sjukvård.....	12
Polisverksamhet.....	14
Stöd med totalförsvarsresurser .....	15
Informationsfrågor.....	16
Redovisning av hittills prioriterade fall .....	19
Terrorism.....	19
Elförsörjning.....	19
Telekommunikationer.....	21
Radio och TV .....	22
Försörjning med vatten.....	23
Massflykt av asyl- och hjälpsökande till Sverige.....	23
Allvarlig smitta.....	24
Nedfall av radioaktiva ämnen.....	25
Kemikalieolyckor och större olyckor till sjöss med allvarligare utsläpp som följd .....	25
Utskottets ställningstagande .....	27
Redovisning av fall utöver de hittills prioriterade .....	30
Oljeförsörjningen.....	30
Kraftiga störningar i samhällsekonomin.....	30
Utskottets ställningstagande .....	31
Reservation.....	32
Bilaga	
Förteckning över behandlade förslag.....	34
Följdmotioner .....	34
Motioner från allmänna motionstiden.....	35

# Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Med hänvisning till de motiveringar som framförs under Utskottets överväganden föreslår utskottet att riksdagen fattar följande beslut:

**1. Beredskapen mot svåra påfrestningar m.m.**

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Fö8 och 2000/01:Fö9 yrkandena 1, 2 och 8.

**2. Ansvaret vid svåra påfrestningar**

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Fö711 och 2000/01:Fö714.

**3. IT-säkerhet m.m.**

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Fö208 yrkande 20, 2000/01:Fö209 yrkandena 1 och 2 samt 2000/01:T713 yrkandena 17 och 18.

**4. Informationsfrågor**

Riksdagen avslår motion 2000/01:Fö9 yrkande 7.

**5. Elförsörjning m.m.**

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Fö9 yrkandena 3 och 4 samt 2000/01:Fö10 yrkandena 1–3.

*Reservation (kd)*

**6. Privata radiokanaler**

Riksdagen avslår motion 2000/01:Fö9 yrkande 6.

**7. Datanätverk för farligt gods**

Riksdagen avslår motion 2000/01:Fö704.

**8. Skrivelsen**

Riksdagen lägger skrivelse 2000/01:52 Beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred i berörda delar till handlingarna.

Stockholm den 13 mars 2001

På försvarsutskottets vägnar

*Henrik Landerholm*

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Henrik Landerholm (m), Tone Tingsgård (s), Christer Skoog (s), Karin Wegestål (s), Stig Sandström (v), Olle Lindström (m), Rolf Gunnarsson (m), Ola Rask (s), Håkan Juholt (s), Berit Jóhannesson (v), Margareta Viklund (kd), Anna Lilliehöök (m), Lars Ångström (mp), Erik Arthur Egervärn (c), Runar Patriksson (fp), Berndt Sköldestig (s) och Amanda Agestav (kd).

# Redogörelse för ärendet

## Ärendet och dess beredning

Utskottet behandlar i detta betänkande regeringens skrivelse 2000/01:52 Beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred med undantag av avsnitt 2.1 Kommunal räddningstjänst och avsnitt 5.7 Översvämningar och dammbrott. Utskottet behandlar också motioner som väckts med anledning av skrivelsen och motioner från den allmänna motionstiden om IT-säkerhetsfrågor och farligt gods.

Avsnitten om kommunal räddningstjänst (avsnitt 2.1) och översvämningar och dammbrott (avsnitt 5.7) i regeringens skrivelse behandlas av utskottet senare under våren 2001 i betänkandena 2000/01:FöU8 Samhällets räddningstjänst och 2000/01:FöU7 Översvämningar, katastroffond m.m.

Motionerna 2000/01:Fö7 (fp) yrkande 1 och 2000/01:Fö11 (s), som väckts med anledning av skrivelsen och som rör frågan om ett gemensamt system för radiokommunikation, behandlas i betänkande 2000/01:FöU8. Motionerna 2000/01:Fö7 (fp) yrkande 2 och 2000/01:Fö9 (kd) yrkande 5, som också väckts med anledning av skrivelsen och som rör översvämningar m.m. behandlas i betänkande 2000/01:FöU7.

## Bakgrund

Riksdagen beslutade i maj 1997 om beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred (prop. 1996/97:11, bet. 1996:FöU5, rskr. 1996/97:203). Enligt propositionen skall regeringen varje år lämna en redovisning till riksdagen om läget när det gäller olika slag av påfrestningar. Redovisningar har lämnats i skrivelse 1997/98:4 avsnitt 5, skrivelse 1998/99:33 och proposition 1999/2000:30 avsnitt 7.3.

## Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen lämnas den årliga redovisningen om beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred.

Underlaget för redovisningen är främst de pågående departementala sektorsgenomgångar om svåra påfrestningar på samhället i fred som regeringen beslutade om den 4 mars 1999. Enligt beslutet skall inom Regeringskansliet departementsvis utföras en genomgång av behov av åtgärder och författningsreglering m.m. inom de områden som kan bli berörda vid svåra påfrestningar på samhället i fred.

## Utskottets överväganden

### Svåra påfrestningar på samhället i fred m.m.

#### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionerna Fö8 (kd), Fö9 (kd) yrkandena 1, 2 och 8, Fö711 (m) samt Fö714 (m).

#### *Skrivelsen*

Regeringen har tidigare redovisat regeringens uppfattning om vad som *avses med svåra påfrestningar på samhället i fred*. Av en inom Regeringskansliet upprättad rapport (Ds 1998:32) Skyldigheter och befogenheter vid svåra påfrestningar på samhället i fred framgår att en svår påfrestning inte utgör en enskild händelse i sig, exempelvis en olycka, ett sabotage osv. utan är ett tillstånd som kan uppstå när en eller flera händelser utvecklar sig eller trappas upp till att omfatta flera delar av samhället. Tillståndet är av en sådan omfattning att det uppstår allvarliga störningar i viktiga samhällsfunktioner eller att det hotar grundläggande värden av olika slag i samhället och kräver att insatser från flera olika myndigheter och organ samordnas för att kunna hantera situationer och därmed begränsa konsekvenserna.

Enligt rapporten är det inte möjligt eller ens önskvärt att, i generella termer, dra en skarp gräns mellan vad som är en händelse som kan innebära svåra påfrestningar på samhället i fred och vad som inte är det. Eftersom samhället skall ha en beredskap och förmåga att hantera alla typer av händelser i fred är det sålunda inte heller nödvändigt att definiera en sådan generell gräns.

Regeringen har i allt väsentligt inte haft något att invända mot vad som redovisats i rapporten och ansett att det i dag inte finns något behov av en mer preciserad definition av begreppet svåra påfrestningar på samhället i fred. Riksdagen har inte haft något att erinra mot regeringens bedömning (bet. 1998/99:FöU3, rskr. 1998/99:161).

*Planeringen* mot svåra påfrestningar har nu pågått under några år. De erfarenheter som vunnits är enligt regeringen bl.a. att allvarliga fredstida risker och hot har fått betydligt ökad uppmärksamhet. Vissa oklarheter i ansvarsförhållanden och svagheter i förmågan på uppenbart viktiga områden har uppdagats. Planeringen mot svåra påfrestningar skall vara en del av myndigheternas reguljära ansvarsområde och inte avse totalförsvarsverksamhet, även om särskilt Försvarmakten kan bidra med betydande resurser då en svår påfrestning inträffat. Vidare anför regeringen att planeringen på området i vissa fall har upplevts som svår att skilja från det civila försvarets planering.

Regeringen anser att det är värdefullt att det som en konsekvens av det vidgade säkerhetsbegreppet och mot bakgrund av sårbarheten i samhället nu

finns en statsmaktsambition av mer generell natur för extrema fredstida situationer.

Sårbarhets- och säkerhetsutredningen (dir. 1999:63) har till uppgift att analysera och lämna förslag till principer för att åstadkomma en förbättrad helhetssyn när det gäller planeringen för civilt försvar och beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred. Utredningen skall redovisa sin rapport senast den 1 maj 2001. Utredningen skall enligt sina direktiv bl.a. överväga hur planeringen för civilt försvar skall utformas för att samhället skall få bästa möjliga beredskapsförmåga, vilken organisatorisk och strukturell indelning som bör finnas, hur finansieringssystemet bör utformas samt behovet av samordning.

Mot bakgrund av bl.a. det förslag som lämnades i rapporten (Ds 1998:32) Skyldigheter och befogenheter vid svåra påfrestningar på samhället i fred beslutade regeringen i mars 1999 att berörda departement skulle genomföra en *sektorsvis genomgång* av behovet av åtgärder och en översyn av författningsreglering m.m. inom de områden som kan bli berörda vid svåra påfrestningar på samhället i fred. Sektorsgenomgångarna har enligt regeringsbeslutet till syfte att klargöra om det författningsstöd som finns för olika tänkbara händelser och påfrestningar är tillräckligt. De skall inte avgränsas till att granska lagstiftning i snäv mening, utan även bl.a. inbegripa en genomgång av ansvarsförhållanden mellan myndigheter, rutiner för beslutsfattande och möjligheter till åtgärder vid olika typer av händelser.

Det resultat som hittills framkommit i de departementala sektorsgenomgångarna har utgjort en del av underlaget till denna skrivelse.

I samband med de departementala sektorsgenomgångarna övervägs i vilken utsträckning som kommuners och länsstyrelserns uppgifter inför och vid svåra fredstida påfrestningar behöver regleras. Då det gäller kommuner har Svenska Kommunförbundet i en skrivelse till regeringen hemställt att regeringen vidtar de lagändringar som erfordras för att kommunernas kompetens och befogenhet vid extraordinära händelser samt vid svåra påfrestningar på samhället skall klarläggas (dnr Ju1999/2929). Svenska Kommunförbundets hemställan bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

### *Motioner*

I *kommittémotion Fö9 (kd)* av Åke Carnerö m.fl. anförs att Kristdemokraterna instämmer i regeringens påpekande att det nya säkerhetsbegreppets innebörd innebär att samhällets sårbarhet ökat och att hotbilden blivit en annan än tidigare. Det finns därför all anledning att mer djupgående följa upp beredskapssituationen när det gäller *påfrestningar för det civila samhället (yrkande I)*.

För att stärka de centrala myndigheternas möjligheter att ge stöd vid svåra påfrestningar anser Kristdemokraterna i samma motion att regelverket bör förtydligas så att *personalresurser* som nu endast får användas vid höjd beredskap i viss utsträckning kan få ianspråk tas även vid svåra påfrestningar. Ett sätt kan vara att ge berörda beredskapsmyndigheter möjligheter att genom

beredskapskontrakt kunna ta personella resurser i anspråk vid en svår påfrestning (*yrkande 8*). I motionen föreslås också att det bör utarbetas fungerande samarbetsplaner för offentliga och *frivilliga organisationers insatser* vid sådana situationer. Reglerna måste vara sådana att samarbetet underlättas och inte förhindras (*yrkande 2*). I *motion Fö8 (kd)* av Kjell Eldensjö framhålls att det behövs en väl utrustad och samövd beredskapsorganisation som vid behov snabbt kan sättas in vid miljö- och katastrofsituationer såväl i Sverige som i andra länder. För att säkerställa detta bör vi kontinuerligt utbilda *miljö- och katastrofarbetare*.

Två motioner tar bl.a. upp frågan om *ansvaret vid en svår påfrestning*. I *motion Fö711 (m)* av Anna Lilliehöök pekar motionären på att det finns statliga resurser att tillgå, bl.a. inom Försvarsmakten, men att möjligheterna är små att kunna utnyttja dessa med nuvarande lagar och förordningar. De genomgångar som hittills gjorts på området har inte resulterat i några förslag. Arbetet bör nu ges högsta prioritet innan nästa katastrof inträffar. I *motion Fö714 (m)* av Björn Leivik framhålls att länsstyrelserna i dag saknar författningsstöd beträffande beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred inom huvuddelen av de områden som regeringen pekat ut i skrivelsen (skr. 1998/99:33) Beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred. Underlag för att fatta beslut i frågan saknas inte, menar motionären, eftersom frågan har behandlats vid ett flertal tillfällen. De senaste åren har utredningar, motioner i riksdagen och uttalanden av försvarsutskottet pekat på behovet av författningsstöd vid svåra påfrestningar på samhället i fred.

#### *Utskottets ställningstagande*

Utskottet vill med anledning av yrkande 1 i kommittémotion Fö9 (kd) framhålla att den av regeringen tillsatta Sårbarhets- och säkerhetsutredningen (dir. 1999:63, 2000:49 och 2000:93) har till uppgift att analysera och lämna förslag till principer för att åstadkomma en förbättrad helhetssyn när det gäller planeringen för civilt försvar och *beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred*. Utredningen skall redovisa sin rapport senast den 1 maj 2001. Utredningen skall enligt sina direktiv bl.a. överväga hur planeringen för civilt försvar skall utformas för att samhället skall få bästa möjliga beredskapsförmåga, vilken organisatorisk och strukturell indelning som bör finnas, hur finansieringssystemet bör utformas samt behovet av samordning. Som utskottet ser det ligger utredningsuppdraget i linje med vad som efterfrågas i motionen. Något särskilt uttalande från riksdagen anser utskottet inte vara nödvändigt. *Kommittémotion Fö9 (kd) yrkande 1* avstyrks av utskottet.

Med anledning av kommittémotion Fö9 (kd) yrkandena 2 och 8 samt motion Fö8 (kd), vari frågor om bl.a. *personalresurser* och *frivilliga organisationers insatser* vid svåra påfrestningar tas upp, vill utskottet anföra följande.

Inom Regeringskansliet pågår ett brett beredningsarbete som har beröring till det som motionärerna tar upp i sina motioner. I 1998 års pliktutredning (SOU 2000:21) Totalförsvarsplikten bedömer utredningen att en särskild tjänsteplikt bör införas för tjänstgöring vid svåra påfrestningar på samhället i



fred i syfte att ytterligare förstärka samhällets beredskap mot sådana påfrestningar. Enligt utredningen bör denna tjänsteplikt regleras i en särskild lag. Pliktutredningens förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

En särskild utredare (dir. 1999:95 och dir. 2000:25) skall lämna förslag om den frivilliga försvarsverksamhetens framtida inriktning och uppgifter inom totalförsvaret. I uppdraget ingår att utreda vilken roll de frivilliga försvarsorganisationerna skall ha när det gäller att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred. Utredningen skall också utvärdera och vid behov föreslå ett nytt system för den statliga finansieringen av frivilligorganisationerna med hänsyn till bl.a. ny inriktning och nya uppgifter. Utredningen överlämnade sitt betänkande till försvarsminister Björn von Sydow den 28 februari 2001.

Utskottet vill också peka på den särskilda utredaren (dir. 1999:94) som tillkallats med uppgift att lämna förslag till en reformerad räddningstjänstlagstiftning. Förutom att föreslå hur lagstiftningen kan moderniseras skall även utredaren tydliggöra gränsdragningen mellan räddningstjänstlagstiftningen och annan lagstiftning som reglerar olycks- och skadeförebyggande verksamhet. I uppdraget ingår också att se över vissa frågor som rör utbildning av räddningstjänstpersonal och miljöräddningstjänst till sjöss m.m. Utredningen skall vara slutförd senast den 1 juni 2001.

Enligt utskottets mening kommer de ovan redovisade utredningarna att behandla frågor väl i linje med motionärernas yrkanden. Utskottet finner därför inte skäl att föregripa detta utredningsarbete utan vill avvakta resultatet av Regeringskansliets beredningsarbete. *Kommittémotion Fö9 (kd) yrkandena 2 och 8 samt motion Fö8 (kd)* bör därför nu avstyrkas av utskottet.

Med anledning av yrkandena i motionerna Fö711 (m) och Fö714 (m) om *ansvaret vid en svår påfrestning* vill utskottet anföra följande.

Utskottet har behandlat frågan om ansvar och befogenheter vid flera tillfällen och då bl.a. understrukit det angelägna i att skyndsamt åtgärda oklarheter i ledningskedjans ansvarsförhållanden vid svåra påfrestningar på samhället i fred (bet. 1996/97:FöU5 s. 13 och 1998/99:FöU3 s. 6–7). Regeringen beslutade i mars 1999, bl.a. mot bakgrund av utskottets uttalande i denna fråga, att Regeringskansliet departementsvis skall utföra en genomgång av behov och åtgärder och författningsreglering inom de områden som kan bli berörda vid en svår påfrestning.

Underlaget för den skrivelse som utskottet nu har att behandla är främst de pågående departementala sektorsgenomgångar om svåra påfrestningar som regeringen beslutade om i mars 1999. I skrivelsen redovisas den genomförda översynen av olika författningar m.m. inom de områden som kan bli berörda vid en svår påfrestning på samhället i fred. Frågan om behovet av en reglering på olika områden övervägs inom Regeringskansliet.

Utskottet anser att de frågor som motionärerna pekar på i sina motioner alltså är mycket angelägna. Utskottet utgår från att resultatet av den departementala sektorsgenomgång som nu genomförts kommer att leda till att regeringen skyndsamt åtgärdar de oklarheter i ledningskedjans ansvarsförhål-

landen som föreligger vid svåra påfrestningar på samhället i fred. Som utskottet ser det torde då yrkandena i motionerna Fö711 och Fö714 till huvudsaklig del bli tillgodosedda. *Motionerna Fö711 (m)* och *Fö714 (m)* bör således avstyrkas av utskottet.

## IT-säkerhet m.m.

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionerna Fö208 (kd) yrkande 20, Fö209 (s) yrkandena 1 och 2 samt T713 (c) yrkandena 17 och 18. Utskottet välkomnar de initiativ som regeringen nu tagit i IT-säkerhetsarbetet och utgår från att regeringen, senast vid nästa riksmöte, återkommer med förslag till hur bl.a. en tvärsektoriell samordning för IT-säkerhet och skydd mot informationskrigföring skall genomföras.

### *Skrivelsen*

*IT-systemen* kan sägas utgöra en verksamhet där användarna i hög grad har möjlighet att själva minska störningskänsligheten. Som regeringen framhöll i propositionen (prop. 1999/2000:30) Det nya försvaret måste härutöver informationssäkerhetsarbete också ske hos de myndigheter, företag och organisationer som har det normala verksamhetsansvaret. I det fortsatta arbetet med beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred och i de nu aktuella sektorsgenomgångarna anser regeringen att frågan om beroende av IT-system och IT-säkerhetsfrågor skall prioriteras och lyftas fram i redogörelserna och därmed inte behandlas som ett enskilt område. Inom t.ex. telekommunikationsområdet är beroendet av fungerande IT-system starkt.

Enligt regeringen utgör IT-säkerheten ett av de viktigaste områdena i det civila sårbarhets- och säkerhetsarbetet, vilket bl.a. motiverar vissa övergripande åtgärder. Således skall Sårbarhets- och säkerhetsutredningen enligt sina direktiv (dir. 1999:63) föreslå utformning av en tvärsektoriell samordning för IT-säkerhet och skydd mot informationskrigföring. Utredaren skall senast den 1 maj 2001 redovisa sina överväganden och förslag. Vidare har regeringen i november 1999 uppdragit åt Post- och telestyrelsen att utreda förutsättningarna för att inrätta en särskild funktion för IT-incidenthantering. Uppdraget redovisades den 28 november 2000 och förslagen bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

### *Motioner*

I *kommittémotion Fö208 (kd)* av Åke Carnerö m.fl. välkomnas regeringens beslut att utreda förutsättningarna för att inrätta en särskild funktion för *IT-incidenthantering*. Kristdemokraterna anser dock att förutsättningarna för internationell samverkan måste behandlas samtidigt, eftersom attacker mot informationssystem kan gå långa vägar i det globala informationssamhället (*yrkande 20*).

I *motion F6209 (s)* av Hans Hoff och Bengt Silfverstrand framhålls att mycket kraft läggs ned på att skapa säkerhet i IT-systemen. Motionärerna upplever dock att det saknas en sammanhållen nationell och internationell strategi för att långsiktigt motverka IT-terrorism. Enligt motionärerna borde riksdagen ge regeringen i uppdrag att snarast utarbeta en nationell strategi för att långsiktigt motverka IT-terrorism (*yrkande 1*) samt att verka för att internationella strategier utformas (*yrkande 2*).

I *partimotion T713 (c)* av Lennart Daléus m.fl. framhålls att ansvaret för IT-säkerheten bör tydliggöras, exempelvis genom att en myndighet tilldelas huvudansvaret. En tvärsektoriell samordning för IT-säkerhet och skydd mot informationskrigföring behövs bl.a. för att utveckla och intensifiera insatserna (*yrkande 17*). I motionen framhålls också att Sverige måste utveckla en krishanteringsförmåga på IT-säkerhetsområdet för att snabbt förstå sig på hot och förstå vad som gäller. I första hand finns behov av att vidta skyddsåtgärder inom olika samhällssektorer för att kunna minska riskerna och konsekvenserna av en eventuell IT-attack (*yrkande 18*).

### *Utskottets ställningstagande*

Utskottet har vid riksdagens fem senaste riksmöten behandlat frågan om IT-säkerheten. Redan våren 1996 i ett tillkännagivande till regeringen (1995/96:TU19) förordade riksdagen med hänsyn till ämnets särskilda betydelse att riksdagen ger regeringen i uppdrag att organisera ett mer samlande och samordnande ansvar för IT-säkerhetsfrågorna. Vidare ansåg riksdagen att regeringen borde återkomma med en utvecklad strategi på IT-säkerhetsområdet, där regeringen preciserar statens ansvar och anger hur säkerhetsarbetet inordnas i det nationella handlingsprogrammet för IT samt hur säkerhetsarbetet bör organiseras.

När utskottet senast behandlade denna fråga i ett yttrande till trafikutskottet i april 2000 (1999/2000:F6U5y) utgick utskottet från att regeringen snarast återkommer till riksdagen med förslag som redovisar de konkreta åtgärder – och eventuella författningsförslag – som behövs för ett mer samlat ansvarstagande för Sveriges informationssäkerhet än hittills. Trafikutskottet instämde i detta.

Utskottet kan nu konstatera att regeringen tagit olika initiativ i denna fråga. Således skall den av regeringen tillsatta Sårbarhets- och säkerhetsutredningen enligt sina direktiv föreslå utformning av en tvärsektoriell samordning för IT-säkerhet och skydd mot informationskrigföring. Utredningen har i tilläggsdirektiv också i uppdrag att bl.a. beakta Sveriges roll i det internationella arbetet om IT-säkerhet och skydd mot informationskrigföring. Utredaren skall senast den 1 maj 2001 redovisa sina överväganden och förslag. Vidare har regeringen i november 1999 uppdragit åt Post- och telestyrelsen att utreda förutsättningarna för att inrätta en särskild funktion för IT-incidenthantering. Uppdraget redovisades den 28 november 2000 och förslagen bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Utskottet vill i sammanhanget peka på svårigheterna att i ett inledningskede av ett IT-angrepp bedöma om angreppet är en s.k. informationsoperation med begränsat syfte och av tillfällig natur eller om det är ett organiserat IT-angrepp som kan utgöra ett hot mot landets säkerhet. Informationsoperationer kan röra sig längs hela skalan fred, kris och krig, och det torde i regel vara först i efterhand som det går att avgöra angreppets karaktär.

Utskottet anser, i likhet med regeringen, att IT-säkerheten utgör ett av de viktigaste områdena i det civila sårbarhets- och säkerhetsarbetet, vilket bl.a. motiverar vissa övergripande åtgärder. De hot vi måste kunna hantera i dag är av mer tvärssektoriell karaktär. Sådana hot kräver därför tvärssektoriella lösningar.

Utskottet vill i sammanhanget också anföra att representanter för Totalförsvarets forskningsinstitut vid en föredragning inför utskottet den 21 februari 2001 framhöll att IT-angrepp mot viktiga samhällsfunktioner är svåra att skydda sig emot. Betydelsen av att skydda samhällsviktig verksamhet mot IT-angrepp framstår som alltmer uppenbar.

Utskottet välkomnar de initiativ som regeringen nu tagit i IT-säkerhetsarbetet och utgår från att regeringen, senast vid nästa riksmöte, återkommer med förslag till hur bl.a. en tvärssektoriell samordning för IT-säkerhet och skydd mot informationskrigföring skall genomföras.

Mot bakgrund av det ovan anförda anser utskottet att motionernas yrkanden om IT-säkerhet m.m. därmed till huvudsaklig del kommer att bli tillgodosedda. *Kommittémotion Fö208 (kd) yrkande 20, motion Fö209 (s) yrkandena 1 och 2 samt partimotion T713 (c) yrkandena 17 och 18* avstyrks därför av utskottet.

## Hälso- och sjukvård

### Utskottets bedömning

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen anfört om hälso- och sjukvård.

### *Skrivelsen*

När det gäller bedömningen av *läget för beredskapen* framhåller regeringen att de förändringar som hälso- och sjukvården genomgått under de senaste åren inneburit att sjukvårdsstrukturen blivit alltmer heterogen. Den s.k. ädelreformen innebar att kommunerna tog över en hel del av landstingens sjukvård. Till detta har kommit den hälso- och sjukvård som nu bedrivs i form av kooperativ, aktiebolag eller i annan privat regi. Vidare har man genom rationaliseringar och andra åtgärder minskat marginalerna inom akutsjukvården. Dessa förändringar har påverkat förutsättningarna för att sjukvården skall kunna klara en ökad belastning vid en svår fredstida påfrestning eller i krig.

Vid en förfrågan från Socialstyrelsen till samtliga sjukvårdshuvudmän år 1999 framkom bl.a. att förutom centrala katastrofplaner har majoriteten av

landstingen epidemiberedskapsplaner, särskild planering för radioaktivt nedfall och kemikalieolyckor, medan endast ett fåtal landsting hade särskilda planer för en massflyktssituation. Samtliga landsting hade särskilda ledningscentraler för en katastrofsituation både för ledning på enskilt sjukhus och för central ledning av alla sjukhus inom ett landsting. Landstingen hade i princip inte något reglerat samarbete med andra landsting för att ta hand om patienter vid en katastrof. Om det förekom, avsåg det oftast samarbete inom det egna landstinget. Reglerat samarbete med andra verksamheter förekom främst vad avsåg kommunernas s.k. POSOM-grupper och den kommunala räddningstjänsten.

För att få en effektiv sjukvårdsledning som optimalt kan utnyttja tillgängliga resurser inom ett landsting utvecklar nu Socialstyrelsen ett IT-baserat ledningssystem (SWEDE) för akuta sjukvårdsinsatser.

När det gäller *behovet av åtgärder på författningsområdet* är det angeläget att vid extrema situationer kunna prioritera resurser mellan olika landsting. I dag finns inte denna möjlighet i fredstid. Hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) innehåller i 33 § en bestämmelse om att regeringen bemyndigas att meddela särskilda föreskrifter om hälso- och sjukvården i krig, vid krigsfara eller under sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara. Bestämmelsen tar således inte sikte på svåra påfrestningar på samhället i fred.

I dag saknas bestämmelser som ålägger landstingen att ha speciell medicinsk katastrofberedskap. Samtidigt finns det redan i dag bestämmelser i hälso- och sjukvårdslagen som säger att varje landsting skall erbjuda en god hälso- och sjukvård åt dem som är bosatta inom landstinget. Även de som inte är bosatta inom landstinget men som vistas där skall erbjudas omedelbar hälso- och sjukvård om dessa behöver detta. I detta ligger enligt regeringens uppfattning en skyldighet för landstingen att ha sådana resurser eller sådan beredskap att dessa kan hantera svåra påfrestningar.

Mot bakgrund av vad som ovan nämnts anser regeringen att det bör prövas om det i hälso- och sjukvårdslagen finns behov av dels ett uttryckligt stadgande som ålägger landstingen att ha en medicinsk katastrofberedskap, dels ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter för landstingens handlingsberedskap ur ett nationellt katastrofmedicinskt perspektiv alternativt att överlåta detta på Socialstyrelsen. Dessa frågor bereds inom ramen för de inledningsvis redovisade departementala sektorsgenomgångarna och behandlas även av Sårbarhets- och säkerhetsutredningen (dir. 1999:63).

#### *Utskottets ställningstagande*

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen anfört om hälso- och sjukvård.

## Polisverksamhet

### Utskottets bedömning i korthet

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen anfört om polisverksamheten.

### *Skrivelsen*

När det gäller bedömning av *läget för beredskapen* inom polisverksamheten bedöms den generellt sett som god.

I de departementala sektorsgenomgångarna har sju författningar gått i genom som rör polisverksamheten. I skrivelsen redovisar regeringen denna genomgång.

Enligt regeringen ger en preliminär *bedömning* vid handen att gällande lagstiftning är väl avvägd vad gäller polisens möjligheter att förebygga och ingripa mot olika typer av allvarliga händelser. Detta gäller såväl den reglering som styr polisens dagliga arbete som de särskilda bestämmelser som finns för mer extrema situationer. Något behov att i detta sammanhang föreslå förändringar synes, enligt regeringen, således inte föreligga.

Regeringen nämner avslutningsvis behovet av *övriga åtgärder* i samband med särskilda händelser och svåra påfrestningar på samhället i fred. En möjlig resurs som har tillkommit när det gäller beredskapen för särskilda händelser är möjligheten att använda beredskapspoliser. Sedan den 1 oktober 1999 kan beredskapspoliser som slutit avtal om detta med Rikspolisstyrelsen, efter regeringens medgivande, kallas in till tjänstgöring då samhället har utsatts för eller riskerar att utsättas för särskilt svåra och påfrestande situationer från ordnings- och säkerhetssynpunkt.

Rikspolisstyrelsen, Försvarsmakten, Kustbevakningen, Tullverket, Länsstyrelsen i Gotlands län och Sjöfartsverket har gemensamt fått i uppdrag att belysa behovet av och möjligheterna till att samutnyttja sina resurser vid hantering av allvarliga olyckor och särskilda samhälleliga kristillstånd på Gotland. Uppdraget skall redovisas senast den 31 mars 2001.

Av stor betydelse för samarbetet vid särskilda händelser är möjligheterna till ett bra radiosamband mellan inblandade myndigheter. Regeringen har därför gett Statskontoret i uppdrag att upphandla ett gemensamt radiokommunikationssystem för all samhällsviktig verksamhet, baserat på s.k. Tetra-standard. Uppdraget skall vara slutfört senast den 1 februari 2002.

Regeringen redovisar slutligen även förmågan att klara störningar inom el och IT. Det framgår av redovisningen att polisväsendet har en relativt hög förmåga att fullfölja sin verksamhet i händelse av allvarliga händelser.

### *Utskottets ställningstagande*

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen anfört om polisverksamheten.

Utskottet kan bl.a. av regeringens redovisning konstatera att Rikspolisstyrelsen, Försvarsmakten, Kustbevakningen, Tullverket, Länsstyrelsen i Gotlands län och Sjöfartsverket gemensamt har fått i uppdrag – efter inhämtande av synpunkter från bl.a. Gotlands kommun – att belysa behovet av och möjligheterna till att samutnyttja sina resurser vid hantering av allvarliga olyckor och särskilda samhällsliga kristillstånd på Gotland. Vid förra riksmötet gav utskottet uttryck för det värdefulla i att regeringen initierade en försöksverksamhet med detta syfte (prop. 1999/2000:30, bet. 1999/2000:FöU2). Utskottet gav också exempel på situationer, utöver de som regeringen presenterade, som kunde prövas inom ramen för försöksverksamheten. Sårbarhets- och säkerhetsutredningen har i tilläggsdirektiv (dir. 2000:93) i uppdrag att följa detta arbete och vid behov överväga hur myndigheternas erfarenheter skall kunna användas för att åstadkomma en förbättrad helhetssyn.

Utskottet har nu erfarit att den styrgrupp som leder arbetet har för avsikt att i mars presentera förslag om en samordnad ledningsorganisation på Gotland, med inledande försöksverksamhet, där berörda myndigheter och Gotlands kommun kommer att ingå. Utskottet ser mycket positivt på de initiativ som hittills tagits och följer det fortsatta arbetet med stort intresse.

## Stöd med totalförsvarsresurser

### Utskottets bedömning i korthet

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen anfört om stöd med totalförsvarsresurser.

### *Skrivelsen*

Regeringen lämnar i skrivelsen en redogörelse om hur totalförsvarsresurserna på olika sätt kan användas vid en svår påfrestning och vad regering och riksdag nyligen beslutat i denna fråga. Regeringen framhåller bl.a. att regeringen i skilda sammanhang understrukit vikten av ett effektivt utnyttjande av statliga resurser och ett militärt-civilt samarbete så att militära resurser kan användas också för angelägna civila ändamål.

Av skrivelsen framgår att regeringen avser att i regleringsbrevet för *Försvarsmakten* för 2001 lämna fortsatta uppdrag om myndighetens stöd till samhället vid svåra påfrestningar på samhället i fred och vid andra händelser. För att regeringen skall få underlag för den fortsatta styrningen av Försvarsmaktens åtgärder m.m. anser regeringen att det bör göras en lägesavstämning där genomfört arbete, problemområden m.m. belyses i ett samlat sammanhang. Regeringen avser därför att uppdra åt Försvarsmakten att i budgetunderlaget för 2002 redovisa en lägesbeskrivning, identifiering av problemområden m.m. om stöd vid svåra påfrestningar på samhället i fred.

Avslutningsvis erinrar regeringen om att regeringen den 30 november 2000 beslutat om direktiv (dir. 2000:87) för en utredning om översyn av Försvarsmaktens stöd till andra myndigheter. Utredningen skall se över be-

stämmelserna för Försvarsmaktens stöd till samhället i övrigt i fred. I uppdraget ingår bl.a. att föreslå hur lagstiftningen kan ändras så att reglerna bättre stämmer överens med den helhetssyn som regeringen och riksdagen har gett uttryck för samt hur de blir enklare och mer entydiga. Inriktningen skall vara att öka Försvarsmaktens möjligheter att bistå.

Förmågan inom det *civila försvaret* grundas främst på samhällets inneboende stabilitet och flexibilitet inför skilda slag av störningar. Denna basförmåga kompletteras genom planeringen för det civila försvaret med de särskilda beredskapsåtgärder som vidtas med utgångspunkt i krav som ställs vid i första hand ett väpnat angrepp.

De åtgärder som vidtas i syfte att förbättra beredskapen i händelse av krig har i flera fall stor effekt även på beredskapen mot fredstida störningar. Oavsett händelse är det ofta samma typ av åtgärd som krävs. Detta gäller framför allt insatser på energisidan men även inom IT- och teleområdet. Genom att nämnda områden i mycket stor utsträckning utgör en form av grundförmåga för att samhället skall fungera brukar det ofta anges att de är gränssättande faktorer för övrig verksamhet inom civilt försvar. Regeringen har mot bakgrund av detta under senare år pekat på vikten av att åtgärder vidtas för att förbättra förmågan inom dessa områden.

Regeringen lämnar också i skrivelsen en redovisning av bidragen till den kommunala beredskapen.

#### *Utskottets ställningstagande*

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen anfört om stöd med totalförsvarsresurser. Utskottet vill, liksom regeringen, understryka vikten av ett effektivt utnyttjande av statliga resurser och ett militärt-civilt samarbete så att militära resurser kan användas också för angelägna civila ändamål. Utskottet välkomnar därför att regeringen nu tillkallat en särskild utredare (dir. 2000:87) som skall se över de bestämmelser som gäller för Försvarsmaktens stöd till samhället i fred och där inriktningen skall vara att öka Försvarsmaktens möjligheter att bistå.

## Informationsfrågor

### **Utskottets förslag i korthet**

Riksdagen avslår motion Fö9 (kd) yrkande 7.

#### *Skrivelsen*

Styrelsen för psykologiskt försvar (SPF) har som generell uppgift att samordna berörda myndigheters krigsplanläggning av informationsberedskapen och därvid ge råd och rekommendationer. Sedan 1997 har SPF enligt sin instruktion också i uppgift att bistå andra myndigheter i deras arbete med att utforma och sprida information om svåra påfrestningar på samhället i fred



genom att utarbeta råd och rekommendationer för informationsverksamheten även under dessa förhållanden.

För att i en akut situation nå berörda människor med information har Statens räddningsverk överenskommelser med Sveriges Radio AB, Sveriges Television AB samt Nordisk Television AB. Överenskommelserna behandlar utsändning av myndighetsmeddelande för varning av allmänheten vid olyckshändelser och överhängande fara för olyckshändelser för att hindra och begränsa skador på människor, egendom eller miljö. De är vägledande även under höjd beredskap och krig samt vid svåra påfrestningar på samhället i fred. Då det gäller myndighetsmeddelande är det av yttersta vikt att medborgarna nås av denna information – även då det gäller människor som har dåliga kunskaper i det svenska språket – och att medborgarna har tillgång till de medier som sänder ut meddelandena.

Under senare år har antalet radio- och TV-kanaler ökat, och därmed har mönstren för hur människor tar del av mediernas utbud förändrats. Enligt lokalradiolagen (1993:120) skall lokalradion kostnadsfritt sända varningsmeddelanden om en myndighet begär det. För att göra det möjligt för lokalradiokanalerna att sända dessa meddelanden driver SPF tillsammans med Radioutgivareföreningen ett projekt för att underlätta för lokalradiokanalerna att sända ett varningsmeddelande.

Vid några speciella händelser har regeringen beslutat om ett utökande eller ett förtydligande av myndighetens informationsinhämtning och informationsspridning. I oktober 1996 gav regeringen i uppdrag åt Styrelsen för psykologiskt försvar att vara statens kontaktorgan till anhöriga till dem som omkom vid M/S Estonias förlisning. I uppdraget ingår att ge de drabbade information och ta emot deras synpunkter i frågor som har anknytning till katastrofen. I november 1998 gav regeringen i uppdrag åt Länsstyrelsen i Västra Götalands län att samordna information till anhöriga till omkomna och skadade samt andra drabbade i samband med branden i Göteborg samt skapa ett forum för diskussion mellan dessa och myndigheter. Vidare skulle länsstyrelsen som regeringens företrädare i länet på ett samlat sätt förse regeringen med nödvändig information.

För att kunna lämna information till medierna vid en svår påfrestning krävs väl inarbetade rutiner. Det har visat sig vid en mängd svårare händelser som inträffat i Sverige på senare tid att trycket från medierna blir enormt. Det är av stor vikt att ha resurser och uthållighet för att kunna lämna information till de medborgare som hör av sig per telefon.

I samband med kriser ökar kravet på en sammanhållen, enhetlig och strukturerad kommunikation. Informationsbehovet ökar markant. Hos olika aktörer bör det därför finnas planer för kriskommunikation med tydlig strategi för informationshantering när en kris inträffar. För att klara det ökade informationsbehovet bör planen innehålla anvisningar bl.a. för resurs- och ansvarsfördelning, informationskanaler och medierelationer.

Av skrivelsen framgår att Regeringskansliet satsat ökade resurser på informationsberedskap. Detta har skett genom att en för Regeringskansliet

gemensam informationsenhet, Information Rosenbad, har byggts upp. Dessutom har numera samtliga departement egna informatörer.

### *Motion*

I *kommittémotion Fö9 (kd)* av Åke Carnerö m.fl. anförs att en möjlighet att förstärka informationsarbetet lokalt och regionalt skulle kunna vara att utveckla informationssamverkan mellan kommuner, länsstyrelse, landsting, polis m.fl., i likhet med det s.k. KRISSAM-projektet i Kronobergs län. Projektet syftar främst till att allmänheten skall kunna nås av snabb och korrekt information från de lokala och regionala samhällsinstitutionerna som främst berörs av en extraordinär händelse (*yrkande 7*).

### *Utskottets ställningstagande*

Utskottet vill med anledning av *kommittémotion Fö9 (kd) yrkande 7* erinra om att Sårbarhets- och säkerhetsutredningen (dir. 1999:63, 2000:49 och 2000:93) skall lämna förslag till principer för att åstadkomma en förbättrad helhetssyn när det gäller planeringen för civilt försvar och beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred. I uppdraget ingår också bl.a. att ta ställning till om nuvarande samordningssystem behöver ändras.

Det framgår av skrivelsen att regeringen vid några speciella händelser har beslutat om ett utökande eller ett förtydligande av myndighetens informationsinhämtning och informationsspridning. I oktober 1996 gav t.ex. regeringen i uppdrag åt Styrelsen för psykologiskt försvar att vara statens kontaktorgan till anhöriga till dem som omkom vid M/S Estonias förlisning. I uppdraget ingår att ge de drabbade information och ta emot deras synpunkter i frågor som har anknytning till katastrofen.

Som framgått kommer Sårbarhets- och säkerhetsutredningen bl.a. att behandla sådana frågor som tas upp i motionen. Utskottet kan också konstatera att regeringen vid speciella händelser kan besluta om särskilda åtgärder för informationsspridning. Enligt utskottets mening ligger de initiativ som regeringen tagit i frågor om en förbättrad informationssamverkan i linje med vad som efterfrågas i motionen. Något särskilt uttalande från riksdagen anser utskottet därför inte vara påkallat. *Kommittémotion Fö9 (kd) yrkande 7* avstyrks därför av utskottet.

## Redovisning av hittills prioriterade fall

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionerna Fö9 (kd) yrkandena 3, 4 och 6, Fö10 (c) yrkandena 1–3 samt Fö704 (m). Utskottet framhåller den avgörande betydelsen av en *säker elförsörjning* för samhället funktionsförmåga. Utskottet förutsätter att de olika initiativ som regeringen nu tagit i denna fråga kommer att leda till att elkonsumenterna tillförsäkras en säker elförsörjning och att beredskapen säkerställs så att konsekvenserna av ett elavbrott minimeras.

I det följande behandlar utskottet de av regeringen hittills prioriterade fall som finns redovisade i skrivelsen med undantag av översvämningar och dammbrott. Översvämningar och dammbrott behandlas, som framgått, i utskottets betänkande 2000/01:FöU7.

### Terrorism

#### *Skrivelsen*

Enligt regeringens bedömning står Sverige i stort sett väl rustat i kampen mot terrorism. Genom det arbete som bedrivs nationellt inom Säkerhetspolisen och internationellt genom olika samarbetsorgan har ansvariga myndigheter en god överblick över olika terroristorganisationers verksamhet. Om en terroristattack ändå skulle äga rum har polismyndigheterna möjlighet att organisera sig och agera i enlighet med de redan upprättade planerna för polisinsatser vid särskilda händelser.

En särskild fråga är hur beredskapen vid en terroristattack med nukleära, biologiska eller kemiska vapen (N-, B- och C-vapen) fungerar. En sådan attack ställer särskilda krav på polisen och en rad andra myndigheter. Regeringen gav i maj 1998 en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av Sveriges förmåga när det gäller skydd mot N-, B- och C-vapen. Den särskilde utredaren redovisade sitt uppdrag i mars 1999 (Ds 1999:13). Han konstaterade att polisverksamheten fyller en viktig roll i detta sammanhang. Av rapporten framgår dessutom att det finns vissa svagheter i beredskapen och att förmågan på NBC-området behöver förstärkas. En arbetsgrupp har bildats inom Regeringskansliet där representanter för berörda myndigheter, bl.a. Rikspolisstyrelsen, ser över vad som behöver göras för att förstärka beredskapen mot NBC-situationer.

### Elförsörjning

#### *Skrivelsen*

Under normal fredstida drift är elförsörjningen mycket robust och säker. Det allvarligaste hotet mot elförsörjningen i fredstid är sabotage mot vitala delar av elsystemet. Sådana angrepp kan leda till stora konsekvenser i samhället

genom omfattande och långvariga elavbrott. Fredstida störningar i elförsörjningen, som drabbar elkunder i form av elbortfall, sammanhänger oftast med fel i elnäten på landsbygden på grund av storm eller snöoväder.

De åtgärder som på statsmakternas initiativ vidtas för att elförsörjningen skall kunna upprätthållas och återupprättas vid höjd beredskap har positiv effekt även på den fredstida beredskapen, särskilt när det gäller skydd mot sabotage.

Svenska kraftnät ansvarar för delfunktionen Elförsörjning inom funktionen Energiförsörjning inom den civila delen av totalförsvaret. Svenska kraftnät är sedan den 1 juli 1997 elberedskapsmyndighet enligt elberedskapslagen (1997:288) och har som sådan att utfärda erforderliga föreskrifter för elberedskapslagens tillämpning.

Av skrivelsen framgår att Sverige vid normala förhållanden har ett av världens säkraste elsystem. Den höga elsäkerheten kan dock inte ens då garantera hundra procentigt oavbrutna elleveranser. Det finns anläggningar och elledningar som inte är möjliga att skydda till rimliga kostnader. Den pågående och planerade uppbyggnaden av verksamheten har medfört förbättringar av förmågan under störda förhållanden.

Den 1 juli 1997 trädde elberedskapslagen (1997:288) i kraft. Lagen reglerar ansvaret för den planering och de åtgärder som behövs för att kunna tillgodose elförsörjningen vid höjd beredskap. Huvudprincipen är att elföretagen är skyldiga att vidta åtgärder som beslutas med stöd av lagen för att tillgodose elförsörjningen. Beslut om åtgärder kan avse såväl anläggningar som verksamhet. Överväganden görs huruvida ett stort elavbrott motiverar att regeringen ges särskilda befogenheter.

Vad gäller beredskapsverksamhetens inriktning avser regeringen bl.a. att tillse att en helhetssyn utvecklas som omfattar beredskapsåtgärder såväl på den eloperativa sidan som på användarsidan och att åtgärder skall vägas emot varandra vad gäller kostnader och effekt. Vidare kommer de ömsesidiga beroendeförhållandena som finns mellan elförsörjningen och telekommunikationerna vid elavbrott att analyseras närmare. I denna fråga avser regeringen att uppdra åt Affärsverket svenska kraftnät att i samråd med Post- och telestyrelsen analysera de ömsesidiga beroendeförhållandena som finns mellan elförsörjningen och telekommunikationerna vid långvariga och omfattande elavbrott.

Elförsörjningens beroende av tele- och radiokommunikationer är gränssättande. Både vid reparationer och återstart av elsystemet finns det ett beroende av de publika telenäten. Särskilt vid återstart av elsystemet efter ett avbrott bedöms en fungerande kommunikation vara nödvändig. Den stora uppmärksamheten kring övergången till år 2000 medförde bl.a. att alla datorrelaterade system fick en grundlig genomlysning, något som har stärkt beredskapen.

## Telekommunikationer

### *Skrivelsen*

Vid snöoväder, översvämningar eller omfattande sabotage kan telenät skadas eller bli överbelastade inom ett större eller mindre område. I sådana lägen behöver samhällsviktiga funktioner ha prioritet både i de fasta och i de mobila telefoninäten. Behov av förstärkning av telesambandet kan också uppstå inom ett katastrofområde.

Post- och telestyrelsen planerar att införa ett prioritetssystem i fasta och mobila telefoninät för samhällsviktiga grupper. Utredningar har genomförts 1998 av Ericsson Telecom AB och under 1999–2000 av de operatörer som är aktuella. Ett försöksvis införande av prioritetssystemet kan påbörjas under 2001. Ett par begränsade användargrupper kommer att utnyttjas under de inledande försöken.

Post- och telestyrelsen har under 1996 och 1997 anskaffat och finansierat tio mobila basstationer vardera till de tre GSM-operatörerna. Operatörerna svarar för drift och underhåll. Basstationerna får placeras ut och vara i drift i näten men de skall kunna flyttas vid behov. I avtal med operatörerna regleras hur basstationerna skall fördelas över landet. Post- och telestyrelsen kan vid behov avgöra hur och var de skall användas.

För att hålla telefunktionen i gång under veckolånga elavbrott erfordras reservkraftaggregat i tillräcklig mängd. Post- och telestyrelsen har under 1998, 1999 och 2000 anskaffat och finansierat drygt 1 600 mindre elverk till Telias, Tele2:s, Europolitans, Telenordias och Banverkets telenät. De är utplacerade både på serviceställen och ute i näten. Genom avtal mellan Post- och telestyrelsen och respektive operatör åtar sig operatörerna kostnaderna för drift och underhåll av aggregaten.

Det nya och i framtiden allvarligaste hotet mot telekommunikationer är en följd av Internetutvecklingen och att IP (Internet Protocol) är världsstandard för datatrafik med stora möjligheter till samtrafik. Därmed öppnas också angreppsmöjligheter mot dåligt skyddade IT-system och nät. Det är angeläget att dels klarlägga möjligheterna att utifrån göra intrång och manipulera i dessa IT-system och nät, dels följa upp hur hotet utvecklas i Sverige.

Regeringens sammanfattande *bedömning* av läget vad gäller området telekommunikationer är att telefunktionens förmåga att motstå svåra påfrestningar på samhället i fred är delvis godtagbart. Med den planering som Post- och telestyrelsen har för de närmaste åren bedömer regeringen att telekommunikationernas sårbarhet och beredskap kommer att vara godtagbar inom några år. Bedömningen är dock osäker eftersom utvecklingen inom området går mycket fort och skyddet kan behöva anpassas därefter.

Post- och telestyrelsen kan vid behov i svåra situationer, med stöd av träffade avtal med operatörerna, besluta om och upphandla förstärkning av telekommunikationerna i ett katastrofområde med de av beredskapsskäl anskaffade 30 mobila GSM-basstationerna och de 1 600 reservkraftaggregaten. Detta är en bra modell men det kan uppstå oklarheter om prioriteringar och

ersättningskrav t.ex. för uteblivna intäkter i andra delar av landet som följd av framför allt de personella insatserna som kan komma att krävas av operatörerna.

Regeringen avser dels att närmare utreda frågan om det är nödvändigt att i lag föreskriva om befogenhet för regeringen att göra prioriteringar inom telefunktionen i en katastrofsituation, dels att utreda behovet av att med lagstöd föreskriva om teleoperatörers insatser vid nationella katastrofer.

## **Radio och TV**

### *Skrivelsen*

Distributionssystemen för radio och TV kan hotas av handlingar som sabotage, terroristaktioner och infiltration. Störningar kan även orsakas av faktorer såsom bristande underhåll, konstruktionsfel och den mänskliga faktorn, större skadehändelser orsakade av rena tekniska fel inom eller utom systemet samt olika typer av naturkatastrofer.

Distributionen av TV är också känslig för elbortfall. Enligt Styrelsen för psykologiskt försvar (SPF) innebär digital-TV-tekniken till viss del en ny typ av sårbarhet. SPF menar att den ökande mjukvarubaserade tekniken medför nya informationsrelaterade hot.

Vid allvarliga störningar eller händelser i samhället har radio och TV en viktig roll att fylla genom nyhetsrapportering, men även när det gäller att snabbt informera allmänheten, t.ex. genom varningsmeddelanden.

SR och SVT har sedan 1993 därutöver haft överenskommelser med Statens räddningsverk (SRV) om tillämpning av informationssystemet Viktigt meddelande till allmänheten (VMA). Detta kom till för att så snabbt som möjligt kunna få ut information och varningar till allmänheten i allvarliga situationer. Överenskommelserna förnyades under 1995, när även TV4 träffade en motsvarande överenskommelse med SRV. Sedan den 1 oktober 1996 har SRV även en överenskommelse med Radioutgivareföreningen om den lokala kommersiella radions medverkan i VMA-systemet.

De tre public service-bolagen skall, efter samråd med Teracom AB, SPF och andra berörda myndigheter, utarbeta erforderliga beredskapsplaner för verksamheten under höjd beredskap och vid svåra påfrestningar på samhället i fred. Beredskapsplanerna skall lämnas till regeringen (Kulturdepartementet) och till SPF.

Såväl Teracom AB som public service-företagen har redovisat sin beredskap till regeringen i sina beredskapsplaner. SPF bedömer årligen beredskapen samlat över hela massmedieområdet och rapporterar till regeringen.

Den befintliga författningsregleringen bedöms vara tillräcklig. Vid utformningen av de nya sändningstillstånden till SR, SVT och UR kommer dock beredskapsfrågorna att uppmärksammas.

## Försörjning med vatten

### *Skrivelsen*

Ansvar för vattenförsörjningen är uppdelat på olika nivåer. Livsmedelsverket har enligt livsmedelsförfattningarna ansvar för frågor om dricksvattnets kvalitet, beredning och hantering. Kommunen ansvarar enligt lagen (1970:244) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar för den allmänna vattenförsörjningen, dvs. för att det skall finnas vatten av godkänd kvalitet. Staten har alltså inget produktionsansvar men ställer krav på kommunerna att det finns tillgång till vatten från allmänna vattenanläggningar och att vattnet har en god kvalitet.

Förmågan att upprätthålla försörjningen med dricksvatten under ostörda förhållanden är godtagbar i hela landet. Förmågan att förhindra eller i tid upptäcka sabotage med B-stridsmedel bedöms dock inte som godtagbar.

Som nämnts ovan finns i dag inte någon central tillsynsmyndighet för vattenförsörjningen och därmed ingen som har det centrala ansvaret för försörjningen av vatten vid en svår påfrestning på samhället i fred.

Elkraften är en central faktor som kan begränsa vattenförsörjningen. Tillgången till reservelkraftkraft är inte säkrad vid alla större vattenverk. Vidare råder det en brist i vattentäkternas säkerhet mot stora uttag samt mycket stora läckor. Under de senaste åren har en rad laboratorier lagts ned eller flyttats utomlands. Det har resulterat i att tillgången av laboratorier i Sverige i dag är knapp. Utbildad personal på vattenverken är viktig för vattenförsörjningen. Vidare är genomsnittsåldern på personal vid vattenverken hög, vilket kan leda till en framtida brist på kompetent personal.

Regeringen har i regleringsbrevet för Jordbruksverket för budgetåret 2000 uppdragit åt verket att tillsammans med Livsmedelsverket och Naturvårdsverket utvärdera om målsättningarna för försörjningen med reservvatten och täktskydd kan anses vara uppfyllda enligt vad som uttalas i skrivelse 1998/99:33 Beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred. Uppdraget redovisades den 7 december 2000. Slutsatserna från uppdraget kommer att redovisas vid senare tillfälle.

## Massflykt av asyl- och hjälpsökande till Sverige

### *Skrivelsen*

Mottagandet av asylsökande regleras i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. Inom Regeringskansliet bereds ett förslag som innebär att lagen om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA) bör ändras så att en kommun i en massflyktsituation inledningsvis skall kunna svara för att den enskilde får det stöd som bedöms skäligt till dess att Migrationsverket skyndsamt tar över ansvaret.

Regeringen bedömer att Migrationsverket har en god kapacitet och flexibilitet för mottagande av asylsökande och skyddsbehövande.

## Allvarlig smitta

### *Skrivelsen*

*Smittskyddet* i Sverige har visat sig vara väl rustat för att hantera epidemier av den storleksordning som skett under de senaste årtiondena. Kunskapen inom hälso- och sjukvården om potentiella B-stridsmedel är dock inte tillräcklig. Ambitionen är att det skall finnas en fullgod beredskap för alla typer av särskilt farliga smittämnen. Genom tillkomsten av ett säkerhetslaboratorium på högsta nivå, P4, (även benämnt BSL4) vid Smittskyddsinstitutet, som tagits i bruk under oktober 2000, har ökad möjlighet skapats att säkerställa en komplett diagnostisk beredskap för alla typer av särskilt farliga smittämnen. Den högsta nivån krävs för arbete med smittämnen som kan resultera i hög dödlighet. Dessa ämnen har hög smittsamhet och leder till sjukdomar för vilka det saknas behandlingsmöjligheter.

Under senare tid har risken för terroristangrepp med biologiska smittämnen ("bioterrorism") uppmärksammats i ökad utsträckning. Sedan något år pågår vid Smittskyddsinstitutet med stöd av Försvarets forskningsanstalt och Socialstyrelsen uppbyggnad av en specialutrustad "beredskapsstyrka" avsedd för att i höggradigt kontaminerad miljö kunna göra provtagningar och utföra transport av smittade patienter. Vid Linköpings universitetssjukhus finns en specialstyrka med utrustning och kunskap att vårda patienter med höggradigt smittsamma sjukdomar.

Enligt regeringen kan – ur en rent författningsteknisk synvinkel – ett pågående reformarbete komma att ge ännu bättre förutsättningar för ett tillfredsställande smittskydd även vid svåra påfrestningar i fred. Det som särskilt måste uppmärksammas är i stället informationen till allmänheten vid inträffade samhällsfarliga sjukdomar eller allmänfarliga smittsamma sjukdomar, dvs. hur och av vem information skall spridas till allmänheten om hur den skall förhålla sig och bete sig.

I Sverige är beredskapen för att hantera en *allvarlig smitta på djur* väl förberedd. Samtidigt bör det påpekas att det kan finnas vissa sårbarheter i beredskapen. För det första har Statens veterinärmedicinska anstalt en "slimmad" organisation, vilket ger en försvagad uthållighet då en extra ordinär händelse inträffar. För det andra sker det en utarmning av laboratorieresurser i Sverige. Statens veterinärmedicinska anstalt har dock avtal med utländska laboratorier och är delägare i en internationell vaccinsbank. För det tredje är förmågan att ta emot högriskavfall begränsat. Det finns bara en förbränningsanläggning för högriskavfall i Sverige. Vidare är samarbetet med myndigheter som ansvarar för den humana sidan av smittskyddet inte tillräckligt utvecklat. Ett flertal djursjukdomar är, som tidigare nämnts, överförbara från djur till människa.

Allvarlig smitta på djur regleras med epizootilagen och zoonoslagen. Det finns inget behov av ytterligare författningsreglering beträffande dessa lagar.



## Nedfall av radioaktiva ämnen

### *Skrivelsen*

Statens strålskyddsinstitut (SSI) är central förvaltningsmyndighet för frågor om skydd av människor, djur och miljö mot skadlig verkan av strålning. Statens kärnkraftinspektion (SKI) är central förvaltningsmyndighet med uppgift att övervaka säkerheten vid kärntekniska anläggningar.

Enligt räddningstjänstlagen (1986:1102) skall länsstyrelserna svara för räddningstjänsten vid utsläpp av radioaktiva ämnen. Länsstyrelserna skall också svara för saneringen efter sådana utsläpp och upprätta en plan för detta efter hörande av andra berörda myndigheter, kommuner och landsting.

Om en olycka skulle inträffa är målet att begränsa effekterna för människor, miljö och egendom i samband med nedfall. Möjligheter skall finnas att ta hand om människor som utsätts för strålning och att i övrigt begränsa skadorna. De långsiktiga effekterna av nedfallet skall kunna bedömas och saneringsåtgärder skall kunna vidtas så att mark i så stor utsträckning som möjligt åter kan användas för sina ändamål. Åtgärderna skall kunna vidtas vare sig utsläppen härrör från inhemska eller utländska kärntekniska anläggningar.

Området är väl reglerat och med tydliga ansvarsförhållanden. Det finns därför inget behov av stora författningsändringar.

Kärnkraftverken har krav på tillgänglighet av reservkraft i form av dieselaggregat, vilket är väl tillgodosett. Störningar inom IT har analyserats i samband med IT-omställningen inför millennieskiftet. Analyserna har resulterat i bedömningen att säkerheten vid reaktorerna inte är beroende av IT-funktionerna. Vid beredskapsmyndigheterna SKI och SSI är läget delvis olika. SSI har tillgång till reservkraft, vilket däremot SKI inte har. SKI kan dock vid en svår påfrestning samgruppera sin beredskapsorganisation med SSI.

## Kemikalieolyckor och större olyckor till sjöss med allvarigare utsläpp som följd

### *Skrivelsen*

Reglerna för transport av farligt gods är i mycket hög grad internationella och utarbetas bl.a. inom olika organ i FN och EU. Sverige deltar aktivt i regelutvecklingsarbetet. Ansvarig myndighet för landtransporter är Statens räddningsverk, för lufttransporter Luftfartsverket och för sjötransporter Sjöfartsverket.

Statens räddningsverk är central myndighet för frågor om olycks- och skadeförebyggande arbete enligt räddningstjänstlagen (1986:1102), är transportmyndighet för transport av farligt gods enligt lagen (1982:821) om transport av farligt gods och samordnar övriga ansvariga myndigheter inom detta område samt ansvarar i vissa fall för frågor om sanering av radiakutsläpp m.m. Räddningsverket har även tillsynsansvar enligt lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor (Sevesolagstiftningen).

I Sverige har det inte inträffat några allvarliga kemikalieolyckor i stationära anläggningar. Det finns ändå ett behov av att förstärka samhällets grundberedskap mot kemikalieolyckor såväl vid olyckor med transport av farligt gods som vid olyckor med kemikaliehantering i stationära verksamheter. Regeringen fattade mot denna bakgrund i juni 1998 beslut om att Räddningsverket skall inrätta sju regionala resursbaser mot kemikalieolyckor samt att Räddningsverket skall svara för att ansvarig personal utbildas.

Dessa förråd innehåller i dag skyddsutrustning, indikeringsinstrument, utrustning för bildöverföring, kemikalielänsor och utrustning för omhändertagande av kemikalier. Utrustningen skall komplettera kommunernas egna resurser. Med lärdom från gasololyckorna i Borlänge och Lilleström i Norge har inriktningen vad gäller den planerade kompletteringen av materiel fått en delvis ändrad karaktär.

För att förebygga de risker som är förenade med transport av farligt gods antog EU 1996 rådets direktiv 96/35/EG om utnämning av och kompetens hos säkerhetsrådgivare för transport av farligt gods på väg, järnväg eller inre vattenvägar. Direktivet innebär att det för varje verksamhet som utför transporter av farligt gods samt för verksamheter som lastar och lossar sådana transporter, skall utses en säkerhetsrådgivare. Direktivet ledde till ändringar i lagen (1982:821) och förordningen (1982:923) om transport av farligt gods. Kravet på säkerhetsrådgivare gäller från den 1 januari 2000. Med den nya lagstiftningen sätts fokus på aktivt förebyggande åtgärder. Verksamheter som berörs skall lägga tyngden vid sådana åtgärder som säkerhetsmässigt avhjälper allvarliga risker och därmed medverkar till att transportsäkerheten ökar.

I skrivelsen redovisas pågående förändringsarbete inom området, bl.a. nämns Utredningen om översyn av räddningstjänstlagen (Fö 1999:03). Utredningen skall också se över vissa frågor som hör samman med miljöräddningstjänst till sjöss, bl.a. befogenheterna för att så tidigt som möjligt kunna sätta i gång miljöräddningsoperationer till sjöss samt fördelningen av ansvaret mellan statliga och kommunala myndigheter då fartyg i samband med en räddningstjänstinsats bogseras till hamn. Utredaren skall redovisa sitt resultat senast den 1 juni 2001.

Även Oljeutsläppsutredningens betänkande (SOU 1998:158) Att komma åt oljeutsläpp som överlämnades i januari 1999 nämns i skrivelsen. Utredningen innehåller bl.a. förslag på åtgärder för att effektivisera det rättsliga förfarandet för att beivra oljeutsläpp till sjöss, lämna förslag till förändringar i myndigheternas verksamhet samt i regelsystemet som kan leda till effektivare ingripanden. Förslagen bereds för närvarande inom Regeringskansliet. En proposition är aviserad till våren 2001.

### *Motionerna*

I *kommittémotionerna Fö9 (kd)* av Åke Carnerö m.fl. och *Fö10 (c)* av Marianne Andersson m.fl. tas frågor upp som rör *elförsörjningen*.

*Kristdemokraterna* ställer frågan i sin motion om standarden på det förebyggande underhållet av ledningsgatorna och anser att det finns skäl att utar-

beta vilka kvalitetskrav som Energimyndigheten bör ställa angående ledningsgator i samband med nätskoncessioner för att minimera elavbrott i samband med t.ex. snöoväder (*yrkande 3*). I samma motion anses också att beredskapen vad gäller el- och telefunktionerna snarast behöver ses över. Regeringen bör därför tillsätta en arbetsgrupp med uppdrag att framlägga förslag om hur el- och teleförsörjningen skall säkras då samhället utsätts för svåra påfrestningar i fred (*yrkande 4*).

*Centerpartiet* tar upp liknande aspekter i sin motion. Således krävs här åtgärder från statsmakternas sida för att eliminera eller kraftigt minska sårbarheten och tillförsäkra elkonsumenterna en säkrare elförsörjning (*yrkande 1*). Vidare sägs att det måste analyseras om kraftbolagen verkligen har gjort tillräckligt för att undvika de omfattande strömavbrotten, hur de agerat för att rätta till felen och hur de framöver kan förebygga elavbrott (*yrkande 2*). I motionen framhålls också att en översyn av de nuvarande reglerna, i syfte att skärpa kraven på kvaliteten i elnäten, bör genomföras. Det är uppenbart, menar motionärerna, att sårbarheten har ett nära samband med hur ledningsnäten underhålls. Kraftbolagen ansvar för ledningsnätens underhåll bör därför särskilt uppmärksammas (*yrkande 3*).

I *kommittémotion Fö9 (kd)* av Åke Carerö m.fl. anser Kristdemokraterna att, när koncessionerna skall prövas eller omprövas för de *privata radiokanalerna*, bör det övervägas om inte dessa radiokanaler borde omfattas av samma avtalsbestämmelser som public service-företagen när det gäller utsändning av myndighetsmeddelanden. Syftet är att söka nå så många människor som möjligt med viktiga meddelanden vid akuta situationer (*yrkande 6*).

I *motion Fö704 (m)* av Lars Björkman och Anders G Högmark framhåller motionärerna att regeringen bör ge Statens räddningsverk i uppdrag att finna vägar för en samordning och ett samutnyttjande av det redan befintliga *data-nätverket för farligt gods*. Slutmålet bör vara att i ett sammanhållet nätverk kunna lagra och förmedla den information som krävs för att snabbt kunna identifiera vilken typ av farligt gods som kan vara inblandat i en trafikolycka, en identifikation som sedan kan användas för att omedelbart vidta relevanta åtgärder på olycksplatsen.

### Utskottets ställningstagande

Med anledning av yrkandena i motionerna som rör en *säkrare elförsörjning* vill utskottet inledningsvis framhålla den avgörande betydelsen som en säker elförsörjning har för samhällets funktionsförmåga. Det är inte bara de vitala samhällsfunktionerna som är beroende av en säker tillgång på el, utan hela vårt samhälle bygger i dag på att det finns en fungerande elförsörjning. Det visar inte minst den senaste i raden av lokalt avgränsade elavbrott som nyligen inträffade i nordvästra Stockholm.

Utskottet har vid de fem senaste riksmötena och nu för andra gången under innevarande riksmöte framhållit betydelsen av en robust och flexibel infrastruktur inom bl.a. elförsörjningen. Vid höstens budgetberedning (bet.

2000/01:FöU1) påpekade utskottet att den funktionsgenomgång som Överstyrelsen för civil beredskap genomfört inom delfunktionen Elförsörjning visat att sårbarheten i det svenska elsystemet är oväntat stort. Det ömsesidiga beroendet mellan el- och telekommunikationerna, som utskottet då också tog upp och som regeringen nu framhåller i skrivelsen, gör naturligtvis att det krävs en synnerligen god robusthet i el- och telesystemen.

I ellagen (1997:857) regleras nätföretagens ansvar. Nätföretagen har nätkoncession för ett visst område eller viss linje och är enligt ellagen skyldiga att på skäliga villkor överföra el för annans räkning. Tillsynen över de lokala nätföretagen utövas av Statens energimyndighet och Elsäkerhetsverket. Därutöver har Affärsverket svenska kraftnät det övergripande ansvaret för driftsäkerheten hos det nationella elsystemet.

Utskottet har erfarit att regeringen tagit initiativ för att skärpa tillsynen över elnätsföretagen och har tillsatt en utredning (Elnätsutredningen) för att se över behovet av en skärpning av bestämmelserna för tillsynen av nätverksamheten. Utredningen lämnade i november 2000 ett delbetänkande med sina förslag (2000:90). Den andra delen av Elnätsutredningens arbete innefattar vidare att ta fram förslag till regler för tvångsförvaltning av nätkoncession. Tanken är att om ett nätföretag väsentligt missköter sina åtaganden enligt ellagen så skall nätkoncessionen kunna återkallas.

Näringsminister Björn Rosengren har i svar på en skriftlig fråga den 17 januari om lokalt ansvar för elförsörjningen och i en interpellationsdebatt den 6 februari 2001 anförts att regeringen också har för avsikt att ge Elsäkerhetsverket och Energimyndigheten i uppdrag att se över och utreda vilka ytterligare åtgärder som bör vidtas för att i möjligaste mån undvika problem med omfattande och långvariga elavbrott.

Enligt regleringsbrev för år 2001 har Affärsverket svenska kraftnät fått i uppdrag att i samråd med Post- och telestyrelsen analysera de ömsesidiga beroendeförhållandena som finns mellan elförsörjningen och telekommunikationerna vid långvariga och omfattande elavbrott samt undersöka möjligheterna att Post- och telestyrelsen tillser att den reservkraft som teleoperatörerna anskaffar med stöd av statliga medel prioriteras på ett sådant sätt att en uppstart av elnätet efter ett långvarigt och omfattande elavbrott underlättas. I uppdraget ingår vidare att Affärsverket svenska kraftnät i samråd med Post- och telestyrelsen skall verka för att samplaneringen av beredskapsåtgärderna inom elförsörjningen och telekommunikationerna förbättras i syfte att prioritera de behov av sambandsresurser som elföretagen har vid ett omfattande och långvarigt elavbrott. Uppdraget skall redovisas senast den 1 november 2001.

Regeringen avser också dels att närmare utreda frågan om det är nödvändigt att i lag föreskriva om befogenhet för regeringen att göra prioriteringar inom telefunktionen i en katastrofsituation, dels att utreda behovet av att med lagstöd föreskriva om teleoperatörers insatser vid nationella katastrofer.

Med de utredningsinitiativ som regeringen tagit i frågan om en säkrare elförsörjning m.m. förutsätter utskottet att motionärernas yrkanden i dessa avseenden kommer att bli föremål för en ingående behandling och analys.

Utskottet förutsätter därför att regeringens överväganden och beslut med anledning av dessa utredningar kommer att leda till att elkonsumenterna tillförsäkras en säker elförsörjning och att beredskapen säkerställs så att konsekvenserna av ett elavbrott minimeras.

Utskottet anser att något uttalande utöver vad som ovan anförts inte är påkallat. *Kommittémotionerna Fö9 (kd) yrkande 3* samt *Fö10 (c) yrkandena 1–3* avstyrks därför av utskottet

När det gäller Kristdemokraternas motion Fö9 yrkande 4 om en översyn av beredskapen inom *el- och telefunktionerna* framgår ovan att i uppdraget till Affärsverket svenska kraftnät och Post- och telestyrelsen ingår bl.a. att verka för att samplaneringen av beredskapsåtgärderna inom elförsörjningen och telekommunikationerna förbättras i syfte att prioritera de behov av sambandsresurser som elföretagen har vid ett omfattande och långvarigt elavbrott. Det framgår också ovan att regeringen avser dels att närmare utreda frågan om det är nödvändigt att i lag föreskriva om befogenhet för regeringen att göra prioriteringar inom telefunktionen i en katastrofsituation, dels att utreda behovet av att med lagstöd föreskriva om teleoperatörers insatser vid nationella katastrofer.

Även om utskottet vid höstens budgetberedning (bet. 2000/01:FöU1 s. 95) ännu en gång kunde konstatera att förmågan inom funktionen Telekommunikationer m.m. inte var godtagbar förutsätter utskottet att det påbörjade beredningsarbetet inom Regeringskansliet och de i skrivelsen redovisade övriga åtgärderna för en bättre beredskap inom el- och teleområdena kommer att leda till en beredskap i enlighet med vad som yrkas i motionen. Något mer uttalande av riksdagen är därför inte nödvändigt. *Kommittémotion Fö9 (kd) yrkande 4* avstyrks med det ovan anförda av utskottet.

Med anledning av yrkande 6 i kommittémotion Fö9 (kd) har utskottet erfarit att Styrelsen för psykologisk beredskap i december 1999 i en framställan till regeringen begärt medel för *lokalradions beredskap*. Medlen, som beviljats, skall användas till inköp samt installation av s.k. RDS-apparatur till samtliga lokalradiostationer. RDS-apparaturen möjliggör för lokalradion att sända viktiga varningar vid allvarliga händelser i samhället.

Som utskottet ser det torde motionärernas yrkande om utsändning av myndighetsmeddelande i de privata radiokanalerna därmed bli tillgodosett. *Kommittémotion Fö9 (kd) yrkande 6* avstyrks därför av utskottet.

I motion Fö704 (m) tas frågan upp om en samordning och samutnyttjande av det redan befintliga *datanätverket för farligt gods*.

Utskottet behandlade ett sådant yrkande i maj 1998 (bet. 1997/98:FöU8). Utskottet redogjorde då för det nystartade projektet inom Statens räddningsverk om användningen av transporttelematik inom området farligt gods. Med transporttelematik menas då integration av telekommunikation och informationsteknik inom transportområdet. Den referensgrupp som knöts till projektet om användningen av transporttelematik inom området för farligt gods bestod av representanter från räddningstjänsten, tillsynsmyndigheterna, Räddningsverket, SOS Alarm och transportföretagen.

Enligt vad utskottet nu erfarit har Statens räddningsverk i två rapporter redovisat nuläget vad beträffar användningen av transporttelematik inom området farligt gods. Det framgår av rapporterna att utvecklingen i dag går mot en sammankoppling av olika delsystem. Rent generellt så finns stora delar av den nödvändiga informationen lagrad i olika system och dessa behöver nu anpassas till varandra. Av rapporterna framgår vidare bl.a. att tillsynsmyndigheternas vision är att på ett enda ställe kunna nå elektroniskt lagrad information om transporter av farligt gods.

Som utskottet ser det har utvecklingsarbetet kommit i gång ordentligt och fortskrider i linje med vad som yrkas i motionen. Utskottet finner det därför inte motiverat att riksdagen begär ytterligare initiativ av regeringen i denna fråga. *Motion Fö704 (m)* avstyrks med det anförda av utskottet.

Utskottet har i övrigt inget att erinra mot vad regeringen anför om hittills prioriterade fall.

## Redovisning av fall utöver de hittills prioriterade

### Utskottets bedömning i korthet

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen anför om fallen utöver de hittills prioriterade.

### Oljeförsörjningen

#### *Skrivelsen*

För att minska risken för allvarliga störningar i bränsle- och drivmedelsförsörjningen som kan uppstå i fredstid hålls sedan mitten av 1970-talet särskilda s.k. fredskrislager av råolja och oljeprodukter. Sverige har tillsammans med flertalet OECD-länder anslutit sig till avtalet om ett internationellt energiprogram, IEP.

Statens energimyndighet har enligt sin instruktion och genom uppdrag i särskilda förordningar ansvar för beredskapsfrågorna inom bränsle- och drivmedelsförsörjningen. Lagringen av olja sker hos näringslivet och på dess bekostnad enligt lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol.

Enligt regeringen är beredskapsläget för fredstida oljekriser gott. Något omedelbart behov av större åtgärder finns därför inte. I fråga om lagringen av bränsle och drivmedel uppfyller Sverige väl sina internationella förpliktelser och deltar aktivt i samarbetet i dessa frågor inom EU och IEA (den organisation som administrerar IEP-avtalet).

### Kraftiga störningar i samhällsekonomin

#### *Skrivelsen*

Sedan mitten av 1997 finns inom Regeringskansliet (Finansdepartementet) en beredskapsdelegation för ekonomisk politik. Delegationen genomför förbere-

delsearbete på det ekonomisk-politiska området inför kriser och krig så att olika instansers åtgärder skall bli konsistenta och rimligt balanserade. Arbetsområdet för delegationen är åtgärder inom främst finanspolitiken, penningpolitiken och utrikeshandeln som syftar till att i krissituationer främja viktiga mål på den ekonomiska politikens och försörjningens områden. Initiativ skall även tas till översyn av lagstiftningen på området.

I propositionen Förändrad omvärld – omdanat försvar (prop. 1998/99:74) presenterade regeringen sin bedömning med anledning av delegationens analys av förutsättningarna att använda regleringar i den ekonomiska politiken i krissituationer. Regeringens – och även delegationens – bedömning var att planeringen av den ekonomiska politiken inför krissituationer bör utgå från att det övervägande ansvaret för att målen för den ekonomiska politiken skall kunna uppnås vilar på generella ekonomisk-politiska åtgärder. Detta innebär att eventuella reglerande åtgärder av mer omfattande slag förutsätts inte behöva sättas i kraft förrän i ett sent skede i en krissituation. Riksdagen har inte haft något att erinra mot detta.

Erfarenheter som vunnits från bl.a. delegationens arbete har föranlett initiativ som syftar till att förbättra förutsättningarna att möta störningar i det finansiella systemet. Sålunda har det löpande informationsutbytet, diskussionerna och samrådet i dessa frågor mellan chefer i Finansdepartementet, Finansinspektionen och Sveriges riksbank utvecklats.

Delegationen har vidare kunnat konstatera att beredskapslagstiftningen på det ekonomisk-politiska området blivit delvis föråldrad. En översiktlig analys och bedömning av bl.a. berörda författningar kommer inom kort att inledas i Finansdepartementet.

### **Utskottets ställningstagande**

Utskottet vill framhålla betydelsen av det arbete som regeringens beredskapsdelegation för ekonomisk politik genomför på det ekonomisk-politiska området för kriser och krig. Erfarenheterna som vunnits från bl.a. delegationens arbete har föranlett initiativ som syftar till att förbättra förutsättningarna att möta störningar i det finansiella systemet. Delegationen har kunnat konstatera att beredskapslagstiftningen på det ekonomisk-politiska området blivit delvis föråldrad. Utskottet ser därför positivt på att Finansdepartementet inom kort skall inleda en översiktlig analys av bl.a. dessa författningar.

Utskottet har i övrigt inget att erinra mot vad regeringen anfört om fallen utöver de hittills prioriterade.

## Reservation

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstagande har föranlett följande reservation. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som reservationen avser.

### **Elförsörjning m.m. (punkt 5) (kd)**

av Margareta Viklund och Amanda Agestav (båda kd).

#### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Riksdagen bifaller därmed motion 2000/01:Fö9 yrkandena 3 och 4 och avslår motion 2000/01:Fö10 yrkandena 1–3.

#### *Ställningstagande*

Av de beskrivningar som regeringen gör i sin skrivelse 2000/01:52 om beredskapen inom olika sektorer, är det påfallande hur skörheten inom den ena sektorn efter den andra har sin grund i svagheter inom elförsörjnings- och telekommunikationssystemen. Som exempel kan nämnas hälso- och sjukvården med sitt behov av elektricitet till den elektrotekniska utrustningen, polisverksamheten med sitt behov av fungerande tele- och IT-kommunikationer, radio och TV med behovet av att kunna kommunicera, varna och informera, försörjningen med vatten med behovet av att kunna pumpa upp vatten och rena det, översvämningar och dammbrott då slussar kan behöva stängas och/eller öppnas, kemikalieolyckor då skadade behöver tas om hand m.m.

Fredstida störningar i elförsörjningen, som drabbar elkunder i form av elbortfall, sammanhänger oftast med fel i elnäten på landsbygden på grund av storm eller snöoväder. Men kabelbranden i nordvästra Stockholm gav en viktig information om följderna av ett av de största strömbrotten i svensk historia. Det visade på att samhällets sårbarhet och förmåga att skydda sig är frågor, vilket Kristdemokraterna påpekat under en följd av år, som är oerhört angelägna att åtgärda. Även om hotbilden mot samhällets säkerhet är anorlunda än under det s.k. kalla kriget är det angeläget att ta den på största allvar.

Kristdemokraterna anser att det finns skäl att utarbeta vilka kvalitetskrav som Energimyndigheten bör ställa angående ledningsgator och kabelsystem i samband med nätkoncessioner för att minimera elavbrott i samband med t.ex. snöoväder och kabelbrott orsakade av brand eller annat.

Regeringen och försvarsutskottets majoritet hänvisar till pågående utredningar när det gäller stabilisering av elförsörjningssystemet. De betänkan-



som utredningarna kommer att ge som resultat är dock inte någon försäkran om att systemet kommer att förbättras utan utredningarna kommer förhoppningsvis att konstatera ett behov av förstärkning och översyn.

Det är i så fall ett konstaterande som Kristdemokraterna i sin kommittémotion 2000/01:Fö9 redan gjort. För att inte ytterligare fördröja det arbete som är nödvändigt för att stärka elförsörjningssystemet behöver ett sådant arbete så fort som möjligt ha politisk förankring och en handlingsplan så att det kan sättas i gång med det snaraste.

BILAGA

## Förteckning över behandlade förslag

## Följdmotioner

I detta betänkande behandlar utskottet nedan uppräknade motioner i vilka föreslås att riksdagen fattar följande beslut.

*2000/01:Fö8 av Kjell Eldensjö (kd):*

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening behovet av en kontinuerlig frivillig civilutbildning av unga människor i miljö- och katastrofhjälp.

*2000/01:Fö9 av Åke Carnerö m.fl. (kd):*

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att mer djupgående följa upp beredskapssituationen beträffande påfrestningar för det civila samhället.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utarbeta fungerande samarbetsplaner för offentliga och frivilliga organisationers insatser vid svåra påfrestningar för det civila samhället.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utarbeta vilka kvalitetskrav som Energimyndigheten bör ställa angående ledningsgator i samband med nätkoncessioner.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen tillsätter en arbetsgrupp med uppdrag att lägga fram förslag om hur el- och teleförsörjningen skall säkras då samhället är utsatt för svåra påfrestningar i fred.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det bör övervägas om privata radiokanaler borde omfattas av samma avtalsbestämmelser som public service-företagen när det gäller utsändning av myndighetsmeddelanden.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en vidareutveckling av KRISAM-projektets informations-samverkan bör kunna övervägas på regional och nationell nivå i arbetet för bättre informationsberedskap i det svenska samhället.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regelverket bör förtydligas så att personalresurser som nu endast får användas vid höjd beredskap i viss utsträckning kan få tas i anspråk även vid svåra påfrestningar.

*2000/01:Fö10 av Margareta Andersson m.fl. (c):*

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om sårbarhet ur försörjnings- och beredskapssynpunkt vid elavbrott.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att analysera hur kraftbolagens ansvar uppfyllts.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om översyn av de nuvarande reglerna i syfte att skärpa kraven på kvaliteten i elnäten och därvidlag särskilt uppmärksamma kraftbolagens ansvar för ledningsnätens underhåll.

## Motioner från allmänna motionstiden

*2000/01:Fö208 av Åke Carnerö m.fl. (kd):*

20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förutsättningarna för internationell samverkan måste behandlas samtidigt, eftersom attacker mot informationssystem kan gå långa vägar i det globala informationssamhället.

*2000/01:Fö209 av Hans Hoff och Bengt Silfverstrand (s):*

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att snarast utarbeta en nationell strategi för att långsiktigt motverka IT-terrorism.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för att internationella strategier utformas.

*2000/01:Fö704 av Lars Björkman och Anders G Högmark (m):*

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om registrering och utnyttjande av lagrad information kring farligt gods.

*2000/01:Fö711 av Anna Lilliehöök (m):*

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om ansvar och beredskap för åtgärder i samband med katastrofer.

*2000/01:Fö714 av Björn Leivik (m):*

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av författningsstöd vid svåra påfrestningar på samhället i fred.

*2000/01:T713 av Lennart Daléus m.fl. (c):*

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tydliggöra ansvaret för IT-säkerhet.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att utveckla en krishanteringsförmåga på IT-säkerhetsområdet.